

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.410.007.02.2017

P/17/045

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

ul. Łobzowska 67, 30-038 Kraków

T +48 12 342 34 00, F +48 12 342 34 44

lkr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/045 – Funkcjonowanie spółek hodowli roślin o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontroler	Sylwester Śmiałek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/90/2017 z 10 maja 2017 r. (dowód: akta kontroli str. 1)
Jednostka kontrolowana	Małopolska Hodowla Roślin Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, ul. Zbożowa nr 4, 30-002 Kraków ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Bogdan Szumański, Prezes Zarządu Spółki ² (dowód: akta kontroli str. 4-6)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości³, działalność Spółki w zbadanym zakresie⁴.

Spółka prawidłowo realizowała zadania z zakresu postępu biologicznego hodowli roślin uprawnych, prowadząc hodowlę twórczą w odniesieniu do 16-18 gatunków oraz utrzymując w hodowli zachowawczej 76-86 odmian roślin uprawnych, między innymi takich jak: pszenica zwyczajna, owies zwyczajny, kukurydza, buraki pastewne, motylkowe drobnonasienne, trawy łąkowe, gryka i inne. MHR prowadziła prace badawcze nad nowymi odmianami roślin uprawnych, których efektem było zarejestrowanie w kontrolowanym okresie 13 nowych odmian.

Spółka w badanym okresie systematycznie zwiększała sprzedaż materiału siewnego, przy czym niepokojącym zjawiskiem jest stały spadek w tej działalności udziału sprzedaży nasion odmian własnych.

Spółka z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w całym trzyletnim okresie objętym kontrolą uzyskiwała dodatnie wyniki ekonomiczne. Uzyskiwane przychody z produkcji roślinnej wykorzystywane były nie tylko na pokrycie znacznej części (ok. 80%) kosztów hodowli roślin, ale również deficytowej działalności związanej z produkcją zwierzęcą, szczególnie hodowlą koni arabskich we włączonej do struktury MHR spółce Stado Ogierów w Białce.

Stwierdzone nieprawidłowości w działalności Spółki dotyczyły nieprzestrzegania art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. a i b oraz pkt 2, a także art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁵ - w odniesieniu do obiektów budowlanych znajdujących się w posiadaniu MHR, właściwego prowadzenia stosownej dokumentacji oraz dalszego wykorzystywania trzech obiektów budowlanych, które podczas okresowych przeglądów ich stanu technicznego zostały uznane za nienadające się do użytkowania.

¹ Dalej: MHR lub Spółka.

² Dalej Prezes Zarządu. Zarząd MHR jest dwuosobowy – poza prezesem członkiem Zarządu jest również p. Lucjan Cichosz.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

⁴ Kontrolą objęto lata 2014–2016 z uwzględnieniem okresu wcześniejszego w zakresie zagadnień mających istotny wpływ na działalność objętą kontrolą, a także zdarzeń późniejszych - występujących do dnia zakończenia czynności kontrolnych.

⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 1332 - dalej: Prawo budowlane.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Realizacja przez Spółkę zadań w zakresie postępu biologicznego w hodowli roślin uprawnych

1.1. Zgodność prowadzonej hodowli twórczej i zachowawczej roślin uprawnych z biznesplanem i umową Spółki

Opis stanu faktycznego

1.1.1. MHR w latach 2014-2016 hodowlę twórczą prowadziła w odniesieniu do 16-18 gatunków roślin uprawnych, w tym: zbóż (pszenica zwyczajna, jęczmień, owies), kukurydzy, buraków pastewnych, motylkowatych drobnonasiennych (kończyny), traw gazonowych i łąkowych, gorczycy i gryki. Według stanu na koniec 2016 r. Spółka posiadała 84 odmiany wpisane do Krajowego Rejestru Odmian.

W okresie objętym niniejszą kontrolą MHR uzyskała wpisy dla 13 nowych odmian, z czego siedem odmian zostało wpisanych w 2016 r. Były to: trzy odmiany buraków pastewnych (*Zentaur Poly Bis*, *Ursus Poly Bis* i *Rekord Poly Bis*), dwie odmiany pszenicy ozimej (*Medalistka* i *Kometa* oraz dwie odmiany traw (*Kostrzewa łąkowa Kaskada* i *Tymotka łąkowa Tamiza*). W 2014 r. 31 rodów, w 2015 r. 42 i 33 rody w 2016 r. objęte było badaniami rejestrowymi. W badanym okresie 16 odmian Spółki zostało wykreślonych z rejestru (wszystkie w 2014 r.). Ponadto dla jednej odmiany (pszenicy *Parabola*) w 2016 r. nastąpiło wygaśnięcie wpisu rejestrowego. Według stanu na koniec 2016 r. Spółka posiadała wpisy do zagranicznych rejestrów (prowadzonych w pięciu krajach) dotyczące łącznie 27 odmian, z czego siedem odmian wpisane zostało do rejestrów w czterech krajach w ciągu trzyletniego okresu objętego niniejszą kontrolą.

Prowadzona przez MHR w latach 2014-2016 hodowla zachowawcza dotyczyła średnio ok. 80 odmian własnych 22 gatunków roślin uprawnych.

Hodowla twórcza i zachowawcza w ww. okresie prowadzona była na średnim areale wynoszącym, odpowiednio, 83 ha i 17 ha.

Zakres gatunkowo-odmianowy hodowli twórczej i zachowawczej, jak również ich rozmiary mierzone arealem zasiewów, a także uzyskiwane efekty w postaci ilości odmian własnych MHR wpisanych do rejestrów odmian, tak krajowego, jak i zagranicznych, nie odbiegają od założeń planowych w tym zakresie określonych w corocznie zatwierdzanych biznesplanach, zaś w zakresie przedmiotowym mieszczą się w odnośnych ustaleniach Umowy Spółki.

(dowód: akta kontroli str.10-13, 163, 165-167, 540-546, 613-615 i 619-623)

1.1.2. Zakres ilościowy hodowli twórczej i zachowawczej oraz jej rozmiary wyrażone odnośnym arealem zasiewów w latach 2014-2016 były zbliżone do odpowiednich średnich wielkości zrealizowanych w latach poprzednich, to jest w latach 2008-2013. Najniższe wielkości uzyskiwane/realizowane były w latach: 2008 i 2009, kiedy przykładowo hodowla twórcza obejmowała tylko 11-14 gatunków roślin, a łączny areal obu rodzajów hodowli wynosił tylko ok. 70 ha. W okresie tym w skład MHR nie wchodziły jednostki organizacyjne stanowiące obecnie jej kobierzyński Oddział, który ówczesnie był odrębną spółką.

(dowód: akta kontroli str. 10, 13)

1.1.3. Własne programy hodowlane realizowane w sposób ciągły przez MHR w odniesieniu do poszczególnych rodzajów/gatunków roślin uprawnych opisywane były w corocznie zatwierdzanych biznesplanach, poprzez wskazanie: kierunków prac hodowlanych, cech w zakresie: plonowania, mrozoodporności i odporności na choroby, długości okresu wegetacji i tym podobnych właściwości, jakie zamierza się osiągać w nowych odmianach.

(dowód: akta kontroli str. 481, 498, 529, 540-546, 725 i 726)

Prezes Zarządu w wyjaśnieniach podał, iż *własne programy hodowlane są modyfikowane w zależności od tendencji rynkowych i konieczności poszukiwania nowych form o określonych cechach przydatnych dla rynku, ich efektem dla poszczególnych gatunków na stałe objętych programem hodowlanym są nowe odmiany. W tym zakresie nie ma odrębnej od ww. dokumentacji, poza spisanyymi obserwacjami hodowców.*

Ponadto Prezes Zarządu wymienił 33 tematy zadań badawczych realizowanych w ramach postępu biologicznego⁶ przez jednostki badawcze oraz uczelnie wyższe, w których MHR uczestniczy jako wykonawca określonego umowami bilateralnymi zakresu prac. W umowach tych określa się ponadto terminy wykonania tych prac oraz ich koszty. Umowy te najczęściej były corocznie odnawiane.

(dowód: akta kontroli str. 671, 674 i 725-730)

1.1.4. W latach 2014-2016 MHR uczestniczyła w dwóch programach hodowlanych realizowanych przez inne podmioty. Były to:

- Program *Biotrigen* o tytule projektu *Opracowanie i wdrożenie modelu przyspieszenia hodowli pszenicy (*Triticum aestivum* L.) z wykorzystaniem metod biotechnologicznych* realizowany był w okresie od października 2013 r. do listopada 2016 r. Liderem wykonawczym był Instytut Genetyki Roślin Polskiej Akademii Nauk, zaś wykonawcami były: Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Danko Hodowla Roślin Spółka z o.o. oraz MHR uczestnicząca w realizacji zadań o nr 2, 3, 5, 6 i 8. Przykładowo: w ramach zadania nr 3 wyselekcjonowano 193 linii o wysokiej tolerancji na choroby podstawy źdźbła. Planowane środki finansowe na udział MHR w realizacji projektu to 208 763 zł, z których połowa pokrywana była ze środków publicznych (NCBiR), zaś drugą połowę pokrywała Spółka jako wkład własny. Rzeczywiście wykonane koszty w trzyletnim badanym okresie wyniosły łącznie 133 742 zł.
- Wieloletni program prowadzony przez Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie⁷ o tytule *Wytwarzanie linii podwojonych haploidów i przeprowadzenie doświadczeń z liniami wsobnymi i mieszańcami kukurydzy*. W programie tym MHR uczestniczy jako wykonawca zadania opisanego jako *Przygotowanie genotypów matecznych do indukcji, przygotowanie obiektów do doświadczeń*. W tym zakresie w latach 2014-2016 zostały zawarte trzy roczne umowy, których łączny koszt netto ustalono na 295 000 zł. Wpływami dla Spółki z tego projektu są nowe linie kukurydzy DH, wykorzystywane do dalszych prac hodowlanych.

(dowód: akta kontroli str. 730-733)

Prezes Zarządu, w nawiązaniu do ww. projektu prowadzonego przez IHiAR, wyjaśnił m.in., iż dla hodowli kukurydzy jest to niezwykle ważny program, ponieważ jest to już w wielu zagranicznych firmach jedyny sposób otrzymywania linii wsobnych. Ponadto otrzymywanie linii tą metodą wpływa znacząco na przyspieszenie hodowli, czyli tworzenie nowych odmian. Samo badanie nad czynnikami wpływającymi na efektywność gynogenezy kukurydzy zgłaszane było jako projekt w ramach tematów z postępu biologicznego. Niestety kolejny raz z niewiadomych przyczyn projekt nie znalazł uznania w ocenie recenzentów. Stąd, prowadząc hodowlę twórczą kukurydzy jesteśmy zmuszeni jako firma wyklądać własne środki finansowe.

(dowód: akta kontroli str. 671, 674 i 732)

1.1.5. Wszystkie odmiany zgłaszane do Krajowego Rejestru Odmian przechodzą obowiązkowe badania w zakresie OWT⁸ i WGO⁹, w co najmniej dwuletnim cyklu.

(dowód: akta kontroli str. 671, 674 i 733)

Dane o liczbie przypadków odmowy rejestracji odmian MHR w okresie objętym niniejszą kontrolą przedstawiają się jak niżej:

- w 2014 r. odmówiono rejestracji sześciu odmianom zbóż jarych, trzem odmianom kukurydzy oraz w jednym przypadku odmianie trawy pastewnej (*Kostrzewa łąkowa* o symbolu MHR-PT-0211);
- w 2015 r. odmówiono rejestracji sześciu odmianom zbóż jarych oraz trzem odmianom kukurydzy;
- w 2016 r. odmówiono rejestracji: ośmiu odmianom zbóż jarych, jednej odmianie zboża ozimego, jednej odmianie buraków pastewnych, czterem odmianom kukurydzy i jednej odmianie trawy pastewnej (*Kostrzewa łąkowa* o symbolu MHR-PT-0713). Przykładowo

⁶ Przykładowo w badaniach prowadzonych przez Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, MHR realizowała zadanie (o nr 37) określone jako *Badanie możliwości zwiększenia żywotności i stopnia zapylenia kwiatów gryki zwyczajnej w celu uzyskania wyższego plonu nasion*. Temat ten realizowany był tylko pod potrzeby Spółki.

⁷ Dalej: IHiAR.

⁸ Badania odrębności, wyrównania i trwałości.

⁹ Ocena wartości gospodarczej.

w decyzji z dnia 03.03.2016 dotyczącej tej odmiany jako uzasadnienie odmowy wpisu podano, iż nie spełnia warunku zadowalającej wartości gospodarczej. Badana trzy sezony wegetacyjne (2013, 2014 i 2015). Plon suchej masy roślin poniżej wzorca w obu latach użytkowania. Rośliny słabo odrastają wiosną i po zbiorze kolejnych pokosów.

(dowód: akta kontroli str. 671, 674, 735, 749-753 i 755)

Prezes Zarządu odnosząc się do kwestii uczestnictwa Spółki w doświadczeniach PDO¹⁰ wyjaśnił m.in., że w roku rejestracji nowa odmiana trafia do badań PDO. W roku 2014 zarejestrowano: pszenicę jarą – „Harenda”, owies zwyczajny – „Harnaś” i tymotkę łąkową – „Owacja”. Wyniki badań porejestrowych dla „Harendy” i „Harnasia” są pozytywne (zbliżone lub powyżej wyników wzorca). Wyniki porejestrowe traw są publikowane raz na kilka lat. Na dziś dysponujemy tylko rejestrowymi wynikami badań naszych odmian traw. W roku 2015 zarejestrowano trzy odmiany buraków pastewnych, które jednak nie podlegają badaniom PDO. W roku 2016 zarejestrowano siedem odmian MHR, brak jeszcze dla nich wyników PDO.

(dowód: akta kontroli str. 671, 674, 733, 734 i 737-748)

1.1.6. Prezes Zarządu odnosząc się do ewentualnie podejmowanych przez Spółkę działań związanych z egzekwowaniem wyłącznego prawa do ochrony odmian własnych, w wyjaśnieniach podał, że w ramach solidarnej współpracy wszystkich polskich hodowli, w celu ochrony dóbr intelektualnych, zostały podpisane umowy z Agencją Nasienną Sp. z o.o. z siedzibą w Lesznie. W 2012 roku podpisano umowę, przedmiotem której jest:

- zbieranie informacji o wykorzystaniu przez posiadaczy gruntów rolnych materiału ze zbioru odmian hodowcy,
- kontrola zgodności ze stanem faktycznym powyższych informacji,
- pobieranie od posiadaczy gruntów rolnych opłat na rzecz hodowcy.

W 2013 roku podpisano umowę, przedmiotem której jest:

- zbieranie informacji o przypadkach naruszenia praw przysługujących hodowcy,
- uzyskiwanie i gromadzenie dowodów potwierdzających naruszenie powyższych praw,
- tworzenie na rzecz i w imieniu hodowcy dokumentacji dotyczącej naruszenia praw,
- podejmowanie w imieniu i na rzecz hodowcy wszelkich działań zmierzających do egzekucji należności hodowcy.

Ponadto Agencja Nasienna dokonuje kontroli dwa razy w roku prawidłowości rozliczenia umów licencyjnych dokonywanych przez podmioty zakupujące bazowy materiał do dalszej multiplikacji i własnej dystrybucji. Efektem działań Agencji Nasiennej jest uzyskanie przez MHR opłat od tzw. rozmnożeń własnych w następujących kwotach:

w 2014 roku - 125 036,94 zł

w 2015 roku - 59 613,24 zł

w 2016 roku - 42 228,78 oraz 18 981,44 zł tytułem naruszenia praw hodowcy.

(dowód: akta kontroli str. 671, 674, 735 i 736)

1.2. Produkcja oraz sprzedaż materiału siewnego

1.2.1. Produkcja materiału siewnego w Spółce, tak w okresie objętym niniejszą kontrolą, jak i w latach poprzednich prowadzona była na gruntach własnych, dzierżawionych od ANR oraz na areale objętym umowami kontraktacyjnymi. Dane porównawcze w zakresie areалу przeznaczonego przez MHR dla produkcji nasiennej¹¹ oraz łączna wielkość (wolumen) materiału siewnego wyprodukowanego w kolejnych latach przedstawiają się jak niżej:

Rok	Plan	Realizacja	Łączny uzyskany produkt
2014	8 382 ha	8 553 ha	33 040 ton
2015	8 719 ha	9 076,8 ha	30 195 ton
2016	7 119,1 ha	6 668 ha	23 303 ton
średnio	8 073,4 ha	8 099,3 ha	28 846 ton.

Spółka w badanym okresie nie zrezygnowała z produkcji nasion żadnego z gatunków uprawianych dotychczas. Obniżenie w 2016 r. wielkości areálu produkcji nasiennej, tak

¹⁰ Porejestrowe doświadczalnictwo odmianowe.

¹¹ To jest wielkość zrealizowana w danym roku w porównaniu do wielkości planowanej wg odrębnego biznesplanu.

w stosunku do wielkości planowanej, jak i do wykonania z 2015 r. dotyczyło głównie zbóż (w tym kukurydzy), roślin strączkowych i buraka pastewnego.

Jako przyczyny tych zjawisk Zarząd Spółki w swoim sprawozdaniu z działalności MHR za 2016 r. podał co następuje: *Poziom ogólnej powierzchni upraw materiału siewnego w roku sprawozdawczym jest niższy o 2 408,8 ha. W strukturze kolejny rok spada powierzchnia uprawy buraka pastewnego w kontraktacji, w związku z trudnościami z eksportem tego gatunku na Ukrainę. Znacząco spada również kontraktacja roślin strączkowych w związku z mniejszym zapotrzebowaniem na rynku. W roku 2015 bardzo duży popyt na tę grupę roślin wiązał się ze zmianami w systemie udzielania dopłat bezpośrednich do gruntów. Produkcja zbóż spada z powodu wygaśnięcia umów dzierżawy z ANR O/T Wrocław. Zmiany w areale upraw kontraktowanych związane są zwykle z zapasami nasion danego gatunku, możliwością wykupu od kontrahenta nasion spełniających normy materiału siewnego (brak dyskwalifikacji), jak również zainteresowaniem rolników uprawą danego gatunku w związku z relacjami cenowymi, a także dostępnością danego materiału siewnego na rynku. Głównym kryterium planowania produkcji nasiennej jest utrzymanie przez MHR pełnej oferty handlowej, zapewniającej ciągłość zaopatrzenia rolników.*

(dowód: akta kontroli str. 14-16, 598 i 625)

1.2.2. Analiza łącznych danych o areale i wolumenie produkcji nasiennej w MHR z zastosowaniem trzyletnich okresów porównawczych (lata: 2008-2010; 2011-2013 i 2014-2016) wskazuje na stałą tendencję wzrostową w przedmiotowym zakresie, gdyż:

- łączny średni (dla ww. okresów) areal produkcji nasiennej wzrastał z 6 984,9 ha przez 7 731,7 ha do 8 099,3 ha;
- łączny średni wolumen produkcji nasiennej wzrastał¹² z 13 375,27 ton przez 27 134 ton do 28 846 ton.

(dowód: akta kontroli str. 14-16)

1.2.3. W latach 2014, 2015 i 2016 wartość sprzedaży materiału siewnego ogółem wyniosła, odpowiednio: 60 409,5 tys. zł (96,8% planu¹³), 60 518,7 tys. zł (100,2% planu¹⁴) i 64 862,2 tys. zł (107,4% planu¹⁵), w tym wartość sprzedaży materiału siewnego odmian własnych Spółki stanowiła, odpowiednio: 52,5% (31 704,6 tys. zł), 41,7% (25 205 tys. zł) i 38,8% (25 141 tys. zł). W wymiarze ilościowym Spółka sprzedała, odpowiednio: 18 217,5 ton, 20 815 ton i 19 479 ton materiału siewnego ogółem, w tym odmiany własne stanowiły, odpowiednio: 30,5% (5 558,7 ton), 24,7% (5 131 ton) i 25,0% (4 871 ton).

W strukturze sprzedaży materiału siewnego odmian własnych Spółki najwyższy udział w danym roku kontrolowanego okresu miała sprzedaż, odpowiednio: nasion buraka pastewnego (43,4%, 28,5% i 28,1%) oraz kukurydzy pastewnej (17,4%, 23,5% i 28,1%).

Udział sprzedaży materiału siewnego ogółem w przychodach ze sprzedaży ogółem kształtował się w poszczególnych latach na poziomie: 57,8%, 63,6% i 69,2%. Natomiast udział sprzedaży materiału siewnego odmian własnych w sprzedaży produkcji roślinnej kształtował się, odpowiednio, na poziomie: 65,2%, 53,8% i 48,9%.

Największymi odbiorcami nasion roślin uprawnych Spółki były firmy nasienne, dla których sprzedaż nasion w sprzedaży ogółem materiału siewnego kształtowała się w poszczególnych latach kontrolowanego okresu na poziomie: 49,0%, 56,3% i 55,0%. Znaczącym kierunkiem sprzedaży jest również eksport z udziałem wynoszącym, odpowiednio: 28,8%, 17,8% i 16,9%.

(dowód: akta kontroli str.17-23, 598 i 626-628)

Prezes Zarządu jako przyczyny spadku udziału wielkości sprzedaży materiału siewnego odmian własnych w wartości sprzedaży nasiennej ogółem, w swoich wyjaśnieniach podał co następuje: *W naszym odczuciu nie można jednoznacznie stwierdzić, że odmiany MHR dla odbiorców stają się mało atrakcyjne. Jest wiele naszych odmian, które plasują się wysoko na liście rankingowej polskiego doboru i są bardzo poszukiwane. Przykładem są tu pszenice*

¹² Istotny wzrost wolumenu produkcji nasiennej w latach poprzednich między I i II z ww. okresów porównawczych związany był z przyłączeniem do MHR od 2010 r. Zakładu Hodowlano-Produkcyjnego w Kobierzycach (województwo dolnośląskie), poprzednio funkcjonującego jako odrębny podmiot. Zakład ten głównie produkuje kukurydzę, która zasadniczo wpływa na tonaż produkcji.

¹³ Planowana wartość sprzedaży materiału siewnego w 2014 r. wynosiła 62 376 tys. zł.

¹⁴ Planowana wartość sprzedaży materiału siewnego w 2015 r. wynosiła 60 400 tys. zł.

¹⁵ Planowana wartość sprzedaży materiału siewnego w 2016 r. wynosiła 60 410 tys. zł.

„Natula”, „Harenda” i „Medalistka”, życice wielokwiatowe inkarnatka czy koniczyny łąkowe. W 2012 roku odmiana pszenicy ozimej „Natula” została odznaczona na Targach POLAGRA. Kolejny medal w 2014 roku otrzymała odmiana pszenicy jarej „Izera”. Rok 2016 to następne nagrody dla odmiany owsa jarego „Harnaś” i pszenicy jarej „Harenda”. Ta ostatnia odmiana zaraz po rejestracji została wzorcem w badaniach Centralnego Ośrodka Badań Roślin Uprawnych w Słupi Wielkiej. Zatem jest to dowód że hodowla w tym czasie dostarczała nowe odmiany i to odmiany doceniane na rynku krajowym i zagranicznym. Hodowla buraka pastewnego to filar Spółki od ponad 100 lat. Stanowiła ona bardzo ważny jej element składowy. W ostatnich dwóch latach zarejestrowano aż siedem nowych odmian buraka pastewnego zarówno odmian tradycyjnych, wielokielkowych, jak i genetycznie jednokielkowych, dopasowując asortyment do potrzeb ewentualnego klienta.

1) Niezależnie od wyników prac hodowlanych nad burakiem pastewnym, nastąpił radykalny spadek zainteresowania uprawą tego gatunku w kraju i za granicą. Wartość sprzedaży materiału siewnego buraka pastewnego stanowiła duży udział w ogólnych przychodach Spółki ze sprzedaży odmian własnych. Zmiana systemu żywienia zwierząt, ograniczenie pogłowia bydła w kraju oraz sytuacja geopolityczna i ekonomiczna na Ukrainie, będącej znaczącym partnerem w obrocie nasionami buraka pastewnego, mają bezpośredni wpływ na obrót nasionami tego gatunku.

2) Ograniczona ilość odmian noworejestrowanych w ogólnej liczbie odmian dostępnych w Krajowym Rejestrze Odmian powoduje spadek zainteresowania danymi odmianami. Oczekiwania rynku skierowane są na odmiany nowe, oparte o nowoczesne metody hodowlane. Zarejestrowanie odmiany w Krajowym Katalogu jest niezbędne do wprowadzenia odmiany do obrotu, przy czym odmiana będąca w rejestrze 3-4 lata i dłużej jest traktowana jako odmiana stara. Jest to konsekwencją dynamiki wzrostu potencjału hodowlanego firm zagranicznych.

3) Ważną przyczyną spadku atrakcyjności odmian własnych Małopolskiej Hodowli Roślin jest wzrost udziału firm zagranicznych na rynku, oferujących materiał siewny odmian różnych gatunków o lepszych parametrach biologicznych i technologicznych, w niższej cenie w porównaniu do odmian Małopolskiej Hodowli Roślin. Firmy te charakteryzuje prowadzenie bardzo agresywnej polityki i działań marketingowych.

4) Najważniejszym kryterium determinującym skalę produkcji nasiennej i jej sprzedaży jest popyt na rynku. Wahania popytu na rynku spowodowane są m.in.: brakiem możliwości rozszerzenia rynku zbytu buraków pastewnych, wciąż zbyt niskimi dochodami rolników skutkującymi zaniżonym w stosunku do potrzeb popytem na materiał siewny, brakiem skutecznej kontroli instytucjonalnej nad obrotem materiałem siewnym – szara strefa. Znaczący wpływ mają również czynniki agrometeorologiczne, które w ostatnich latach są szczególnie dotkliwe dla rolników. Ulewne deszcze, gradobicia, panująca susza, przyczyniają się do spadku plonowania większości roślin uprawnych. Główną jednak przyczyną zmniejszenia przychodów w 2015 roku w stosunku do roku 2014 był spadek eksportu buraków na Ukrainę w związku z panującą tam trudną sytuacją polityczno-gospodarczą.

(dowód: akta kontroli str. 671, 672, 673, 688 i 697)

Prezes Zarządu, w wyjaśnieniach podał także, iż Spółka swój udział w rynku sprzedaży nasion i innych produktów roślinnych szacuje na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego, porównując ilość sprzedanego materiału siewnego odmian własnych z ogólną powierzchnią upraw dla danego gatunku.

(dowód: akta kontroli str. 671, 673 i 697)

Co najmniej od 2013 r. MHR przekazuje do Zespołu Nadzoru Właścicielskiego ANR Informacje o stanie hodowli i nasiennictwa za poprzedni rok. W informacjach tych Spółka zamieszczała określony przez odbiorcę zakres danych dotyczących: hodowli twórczej i zachowawczej, finansowania kosztów hodowli roślin, zatrudnienia w hodowli, zrealizowanych inwestycji w hodowli, powierzchni upraw nasiennych, obrotu materiałem siewnym, kierunków sprzedaży materiału siewnego (w tym na eksport), kosztów produkcji odmian własnych, marketingu i innych działań w zakresie hodowli, w tym m.in. współpracy z placówkami naukowo-badawczymi.

(dowód: akta kontroli str. 182-193)

1.2.4. Analiza (z zastosowaniem trzyletnich okresów porównawczych: lata: 2008-2010; 2011-2013 i 2014-2016) łącznych danych o sprzedaży przez MHR materiału nasiennego (w tym odmian własnych) wskazuje m.in., że:

- przeciętna wartość sprzedaży z poszczególnych ww. okresów systematycznie wzrastała (z 48,1 mln zł przez 61,5 mln zł do 61,9 mln zł);
- przeciętna wartość sprzedaży materiału siewnego odmian własnych wynosiła, odpowiednio: 23,3 mln zł, 30,8 mln zł i 27,4 mln zł, a więc po początkowym znaczącym wzroście nastąpił spadek tej wartości w okresie objętym niniejszą kontrolą;
- podobna tendencja ukształtowała się w odniesieniu do przeciętnego z trzyletnich okresów porównawczych udziału wartości sprzedaży nasiennej odmian własnych w przeciętnej wartości ogólnej sprzedaży nasiennej, gdyż po wzroście z 48,4% do 50,1% nastąpił istotny spadek tego udziału do 44,2 % z najniższym wynikiem na przestrzeni dziewięciu analizowanych lat odnotowanym za 2016 r., kiedy wyniósł on tylko 38,8%.

(dowód: akta kontroli str. 17)

1.3. Realizacja zadań upowszechniania postępu biologicznego w krajowym rolnictwie

W badanym okresie w Spółce marketingiem i promocją własnych odmian i upowszechnianiem postępu biologicznego zajmowało się 14 osób.

Działalność promocyjna polegała na: spotkaniach z firmami nasiennymi, publikacji materiałów reklamowych w prasie rolniczej i wydawnictwach, współpracy z firmami z otoczenia rolnictwa, udziale w wystawach rolniczych (targach rolniczych, tzw. dniach pola), organizowaniu imprez rozrywkowo-promocyjnych (*Labirynt kukurydzy* w Kobierzycach), zakładanie poletek demonstracyjnych z odmianami MHR w dużych gospodarstwach rolniczych na terenie całego kraju oraz przeprowadzanie terenowych szkoleń dla rolników, a także udział w konferencjach naukowych.

W poszczególnych latach badanego okresu wydawane były katalogi i ulotki reklamowe dotyczące produktów Spółki, w których prezentowano odmiany własne z zaznaczeniem odmian nagrodzonych na targach i wystawach.

(dowód: akta kontroli str. 189, 190, 194-209, 529 i 534-536)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki dotyczącą realizacji zadań w zakresie postępu biologicznego w hodowli roślin uprawnych.

2. Ocena prawidłowości gospodarki finansowej oraz majątkowej spółki dotyczącej hodowli roślin uprawnych

2.1. Wyniki ekonomiczne hodowli roślin i nasiennictwa

2.1.1. W latach 2014, 2015 i 2016 uzyskiwane przez MHR przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi wyniosły, odpowiednio: 104 461,4 tys. zł (90,08% przychodów ogółem¹⁶), 95 110,6 tys. zł (91,26% przychodów ogółem¹⁷) oraz 93 732,6 tys. zł (94,52% przychodów ogółem¹⁸). Przychody te w ww. latach były, odpowiednio: w 2014 r. wyższe od zaplanowanych o 83 tys. zł; w 2015 r. niższe o 4 248,9 tys. zł od zaplanowanych oraz w 2016 r. niższe o 3 559,5 tys. zł od przychodów zaplanowanych w biznesplanach.

(dowód: akta kontroli str. 7, 8, 210, 211, 219, 220, 236, 237, 485, 491-495, 511, 514;)

(dowód: akta kontroli str. 517, 518, 598, 638, 645 i 646)

Prezes Zarządu jako przyczyny spadku przychodów ze sprzedaży w kolejnych latach badanego okresu (tak ich ujemnej dynamiki, jak i w odniesieniu do wielkości planowych) w wyjaśnieniach podał, iż: *spadek przychodów wynikał głównie:*

¹⁶ Przychody ogółem w 2014 r. wyniosły 115 963,2 tys. zł.

¹⁷ Przychody ogółem w 2015 r. wyniosły 104 215,4 tys. zł.

¹⁸ Przychody ogółem w 2016 r. wyniosły 99 168,9 tys. zł.

- z niższych wpływów ze sprzedaży produkcji roślinnej. Niższa wartość sprzedaży nasion to efekt zmian koniunktury na rynku nasiennym, spadku cen, oraz tonażu we wszystkich gatunkach nasion konsumpcyjnych i innych niesiewnych, a także buraka cukrowego.
- z niższych wpływów ze sprzedaży mleka, co związane było ze spadkiem ceny mleka, a także likwidacją w 2015 r. stada krów mlecznych w ZHP SO Białka.
- z niższych przychodów ze sprzedaży inwentarza żywego - koni. Przychód ze sprzedaży koni zarówno w latach 2015 i 2016 był zdecydowanie niższy w stosunku do roku 2014, co związane było ze sprzedażą w miesiącu sierpniu 2014 roku podczas „Aukcji Pride of Poland” i „Letniej Aukcji Koni Arabskich” w Janowie Podlaskim 6 klaczy za łączną sumę 264 tys. euro, gdzie podobny sukces dotychczas się nie powtórzył.

Dodatkowo Prezes Zarządu w wyjaśnieniach wskazał, iż największy stopień braku pokrycia kosztów przychodami dotyczy działalności związanej z: hodowlą twórczą i zachowawczą roślin rolniczych (skumulowany trzyletni wynik brutto to strata wynosząca 15 364 tys. zł), pozostała działalność handlowa (trzyletnia strata wyniosła 1 330 tys. zł) oraz produkcji zwierzęcej głównie koni (trzyletnia strata na tej działalności wyniosła 1 008 tys. zł).

(dowód: akta kontroli str. 671, 672, 677-679, 682 i 683)

Ponadto Prezes Zarządu w wyjaśnieniach zaprezentował podmioty, w których MHR posiada akcje lub udziały oraz rodzaj rzeczowej i wartościowy zakres współpracy realizowanej przez Spółkę z tymi podmiotami jako partnerami gospodarczymi. MHR posiadała udziały/akcje w ośmiu (w latach 2014-2015) i w sześciu (w 2016 r.) podmiotach. Łączna nominalna wartość tych udziałów/akcji wynosiła, odpowiednio: 268,9 tys. zł, 271,5 tys. zł i 225,8 tys. zł. Wycofanie się z udziału w Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej oraz w Banku Spółdzielczym w Krasnymstawie związane było z likwidacją hodowli bydła mlecznego w ZH-P w Białce.

Przychody uzyskane przez MHR z trzyletniej współpracy z tymi podmiotami wyniosły łącznie 32 659,8 tys. zł (głównie ze sprzedaży produktów Spółki do tych podmiotów), w tym 290,8 tys. zł z tytułu dywidend od firmy KOSMO Sp. z o.o.

(dowód: akta kontroli str. 671, 672, 683 i 684)

2.1.2. Koszty hodowli ogółem, w trzyletnim okresie objętym niniejszą kontrolą, wyniosły: 5 797 tys. zł (w 2014 r.), 5 409 tys. zł (w 2015 r.) i 5 269 tys. zł (w 2016 r.). Stopień ich sfinansowania łącznymi wpływami pozyskiwanymi spoza Spółki¹⁹ wynosił, odpowiednio: w 16,84% (2014 r.), w 18,75% (2015 r.) i w 21,98% (2016 r.) i mimo tendencji rosnącej wpływy te w niewielkiej tylko części finansowały koszty hodowli. Pozostałą ich część MHR średnio w 80,81% finansowała środkami własnymi uzyskanymi ze sprzedaży materiału nasiennego. Wskaźnik ten w latach poprzednich wynosił odpowiednio: 80,77% w latach 2011-2013 i 71,81% w latach 2008-2010.

Wpływy ogółem z opłat licencyjnych w ww. okresie wyniosły: w 2014 r. 678 tys. zł (w tym uzyskanych z zagranicy 129,8 tys. zł), w 2015 r. 712 tys. zł (w tym z zagranicy 151,8 tys. zł) oraz w 2016 r. 826 tys. zł (w tym 144,2 tys. zł z opłat zagranicznych).

(dowód: akta kontroli str. 24, 672 i 686)

Prezes Zarządu Spółki w swoich wyjaśnieniach podał m.in., iż: wielkość kwoty z opłat licencyjnych jest ściśle związana z wartością użytkową i cechami gospodarczymi oferowanych odmian. Im więcej dana odmiana posiada cech pożądaných przez rolników takich jak: plenność, odporność na choroby, mrozooporność, tym bardziej jest popularna na rynku i chętniej kupowana, a tym samym wzrasta wartość przychodu, jaki z tego tytułu powraca do Spółki. W dzisiejszej dobie nie wystarczy już tylko pole, konieczne jest także sukcesywne wdrażanie innowacyjności, a innowacyjność to nowoczesne urządzenia, dobrze wyposażone laboratoria, nowoczesne kombajny poletkowe, które automatycznie dokonują analizy jakościowej i ilościowej zebranego plonu. Przede wszystkim jednak potrzebne jest pomieszczenie typu nowoczesna szklarnia lub hala wegetacyjna, która umożliwi przyspieszanie cykli wytwarzania nowych odmian, skracając znacznie potrzebny do tego czas. Maksymalne skrócenie czasu, szybkie wyjście na rynek z nową odmianą to sukces komercyjny i większe z tego tytułu wpływy. Widać z tego wyraźnie, że doinwestowana hodowla z dobrą kadrą, mająca dostęp do nowoczesnych środków i technologii jest w stanie w dużo większym stopniu wytwarzać nowe, dobre i kupne

¹⁹ Sumaryczne wpływy z: opłat licencyjnych, w tym zagranicznych, opłat od rozmnożeń własnych oraz z uczestnictwa w pracach naukowo-badawczych.

odmiany. Jednak zyski Spółki nie są na tyle wystarczające aby pokryć we własnym zakresie koszty związane z innowacyjnością, a w świetle ustawy o działalności gospodarczej Spółka jest dużą organizacją i straciła możliwość alokacji środków zewnętrznych krajowych czy europejskich.

(dowód: akta kontroli str. 671, 672 i 686)

W sprawozdaniach Zarządu z działalności Spółki w latach 2014-2016 zaprezentowane zostały dane o ustalonym średnim koszcie wytworzenia jednej odmiany dla poszczególnych gatunków, przy czym wytworzenie nowej odmiany obejmuje cykl wieloletnich badań. I tak przeciętny koszt wytworzenia jednej odmiany ustalony w MHR dla dziewięciu gatunków wynosił 1 087 tys. zł, przy czym najwyższy był (2 610 tys. zł) dla kukurydzy pastewnej, zaś najniższy (185 tys. zł) dla kukurydzy cukrowej.

(dowód: akta kontroli str. 485, 488, 598 i 624)

2.1.3. W latach 2014, 2015 i 2016 Spółka uzyskiwała przychody ze sprzedaży nasion odmian własnych wynoszące, odpowiednio: 31 704,6 tys. zł, 25 205 tys. zł oraz 25 141 tys. zł. Wpływy te wielokrotnie (odpowiednio 6,6; 5,7 i 6,1 razy) przekraczały w kolejnych latach część kosztów hodowli roślin, która w danym roku nie została sfinansowana środkami zewnętrznymi (odpowiednio 4 821 tys. zł; 4 395 tys. zł i 4 111 tys. zł).

(dowód: akta kontroli str. 24, 25)

2.1.4. Koszty działalności operacyjnej wyniosły 110 368,9 tys. zł w 2014 r., 102 015,6 tys. zł w 2015 r. oraz 96 111,3 tys. zł w 2016 r. Wartości te były niższe od zaplanowanych w tych latach, odpowiednio o: 0,6%, 5,2% i 4,7%. Największe udziały w tych kosztach miały koszty: zużycia materiałów i energii - przeciętnie ok. 25,7%; koszty wynagrodzeń - przeciętnie 21,4% oraz koszty usług obcych z przeciętnym udziałem wynoszącym 7,7%. Jedyną kategorią kosztów, w jakiej w latach 2015-2016 odnotowany został wzrost były pozostałe koszty, a w nich głównie koszty opłat licencyjnych od produktów nasiennych odmian obcych (wzrost z 2 939 tys. zł do 3 471 tys. zł).

(dowód: akta kontroli str. 8, 485, 494, 495, 511, 517 i 518)

Prezes Zarządu w wyjaśnieniach podał, iż: *wysokość opłat licencyjnych (płaconych przez MHR firmom zewnętrznym) za dany rok zależy od ilości sprzedanych nasion. Nasiona kupowane są w stopniu B, rozmnażane do stopnia C1 i sprzedawane. Im więcej sprzedanych nasion, tym więcej zostanie odprowadzonych opłat licencyjnych. Dla przykładu, w roku 2014, w oddziale w Kobierzycach sprzedano 59 546 js kukurydzy, natomiast w 2015 r. 94 606 js kukurydzy, tj. o 35 060 js więcej. W roku 2016 zostało sprzedanych 99 629 js kukurydzy, tj. o 5 023 js więcej niż w roku 2015 i o 40 083 js więcej niż w roku 2014. Stąd wynikają znaczne różnice w opłatach licencyjnych.*

(dowód: akta kontroli str. 671, 672, 684 i 685)

2.1.5. Według rachunków zysków i strat Spółki w latach 2014-2016 MHR uzyskiwała dodatnie wyniki finansowe – zysk netto wyniósł, odpowiednio: 2 886,3 tys. zł, 946,4 tys. zł oraz 2 038,7 tys. zł, tj. odpowiednio: 121%²⁰, 146%²¹ i 175%²² w stosunku do wielkości przyjętych w biznesplanach.

Wspólnik (ANR) na Zwyczajnych Zgromadzeniach Wspólników, uwzględniając wnioski Zarządu MHR, podjął odnośne uchwały²³ w sprawie podziału ww. zysków netto za poszczególne lata objęte niniejszą kontrolą, jednokrotnie ustalając dywidendę dla właściciela (za 2014 r. w wys. 30 000 zł), corocznie zasilając Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych oraz kapitał zapasowy Spółki.

(dowód: akta kontroli str. 7, 8, 211, 220 i 238)

Prezes Zarządu w wyjaśnieniach podał co następuje:

Na obniżenie zysku z działalności operacyjnej za rok 2015 o 56% w stosunku do roku 2014, oraz zysku netto o 67,7% składają się n.w. przyczyny:

- *niższe w porównaniu z rokiem 2014 o 1 822,0 tys. zł., wpływy ze sprzedaży produkcji roślinnej. Niższa wartość sprzedaży nasion, to efekt zmian koniunktury na rynku*

²⁰ Planowany wynik finansowy na 2014 r. wynosił 2.420 tys. zł.

²¹ Planowany wynik finansowy na 2015 r. wynosił 648 tys. zł.

²² Planowany wynik finansowy na 2016 r. wynosił 1 164,7 tys. zł.

²³ Uchwały Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników, odpowiednio: nr 2/15 z 19 czerwca 2015 r.; nr 2/16 z 10 czerwca 2016 r. i nr 2/17 z 26 maja 2017 r.

nasiennym, spadku cen, oraz tonażu we wszystkich gatunkach nasion konsumpcyjnych i innych niesiewnych, a także mniejszej produkcji i sprzedaży buraka cukrowego;

- spadek eksportu (dotyczący produkcji roślinnej) o 38% w roku 2015 w porównaniu do roku 2014. Rynek ukraiński uległ załamaniu, co spowodowało spadek sprzedaży nasion buraka pastewnego w roku 2015 o 5 759,4 tys. zł w stosunku do roku 2014;
- niższe wpływy ze sprzedaży mleka, co związane było ze spadkiem ceny mleka, a także likwidacją w 2015 roku stada bydła mlecznego w ZH-P Białka;
- niższe przychody ze sprzedaży koni w 2015 roku w stosunku do roku 2014;
- zmniejszenie dopłat bezpośrednich w 2015 roku o 61,1% (wartość dopłat bezpośrednich w 2015 roku. wyniosła: 3 049,3 tys. zł, a w 2014 roku 7 946,6 tys. zł);
- w 2015 r. poniesiono stratę na różnicach kursowych w wysokości 176,8 tys. zł, zaś w 2014 zysk na różnicach kursowych 142,6 tys. zł. W 2015 roku osiągnięto niższe przychody z tytułu uzyskanych odsetek na rachunkach bankowych w porównaniu do 2014 roku o 34,9 tys. zł. Z kolei w 2015 spółka poniosła niższe koszty z tytułu odsetek od kredytów bankowych o 120 tys. zł, co i tak nie zniwelowało w 2015 roku straty na działalności finansowej, która w stosunku do roku 2014 zwiększyła się o 245,4 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 671, 672, 678 i 679)

Podział ww. ogólnych zysków netto Spółki pomiędzy jej samodzielnie bilansujące się oddziały wskazuje, że tylko jeden z nich, to jest Oddział w Kobierzycach w okresie objętym niniejszą kontrolą generował zyski netto²⁴. Pozostałe dwa Oddziały: w Krakowie i Zamościu corocznie generowały straty netto²⁵.

(dowód: akta kontroli str. 7, 8 i 679-682)

Prezes Zarządu w wyjaśnieniach podał m.in., iż *struktura przedsiębiorstwa jest bardzo rozdrobniona. Spółka prowadzi działalność w oparciu o trzy wyodrębnione majątkowo i pozostające na pełnym wewnętrznym rozrachunku oddziały. Wszystkie Oddziały MHR prowadzą hodowlę twórczą i zachowawczą roślin rolniczych. Największe koszty na hodowlę twórczą i zachowawczą ponoszone są w Oddziale w Krakowie. Jest on jednocześnie centralą spółki i w związku z tym ponosi tzw. koszty wspólne, które nie są dzielone na pozostałe dwa Oddziały. Średnia roczna wartość kosztów wspólnych księgowanych w oddziale w Krakowie, wynosi ok. 2 200 tys. zł.*

Zarząd Spółki zamierza przeprowadzić reorganizację spółki w celu racjonalizacji wydatków osobowych i rzeczowych, wyeliminowania wewnętrznej konkurencji, uproszczenia zależności i podległości pomiędzy pracownikami a kadrą zarządzającą. Jesteśmy w przededniu zmiany strukturalnej naszej spółki polegającej na opracowywaniu regulaminu, jak również schematu organizacyjnego, w wyniku którego liczymy na ograniczenie kosztów rzeczowych i osobowych.

(dowód: akta kontroli str. 671, 672, 679 i 682)

2.1.6. Podczas kontroli (opisanej dalej, w punkcie 2.3. niniejszego wystąpienia) Spółki, przeprowadzonej przez przedstawicieli ANR pod koniec 2016 r., sprawdzono m.in. niżej wymienione zagadnienia:

- *Posiadany majątek i jego wykorzystanie;*
- *Analiza sytuacji finansowej Spółki.*

W wyniku kontroli ww. zagadnień Zarząd MHR otrzymał²⁶ jedno zalecenie dotyczące przeprowadzenia analizy stopnia umorzenia posiadanego majątku trwałego, głównie w zakresie posiadanego sprzętu rolniczego (w szczególności w dziale hodowli roślinnej), celem opracowania planu inwestycyjnego uwzględniającego niezbędne nakłady na odtworzenie majątku przedsiębiorstwa.

Prezes Zarządu w odpowiedzi²⁷ na ww. zalecenie m.in. poinformował właściciela Spółki, że nakłady inwestycyjne realizowane przez MHR corocznie przekraczają wielkości amortyzacji wynoszącej (od 2012 r.) ponad 7 mln zł. Ponadto zapewnił, iż staraniem Spółki będzie w szczególności odbudowa parku maszynowego w dziale hodowli roślin w celu

²⁴ Odpowiednio: Oddział w Kobierzycach 4 201,8 tys. zł w 2014 r.; 7 279,3 tys. zł w 2015 r. i 5 938,4 tys. zł w 2016 r.

²⁵ Odpowiednio: Oddział w Krakowie -443,6 tys. zł w 2014 r.; -4 035,9 tys. zł w 2015 r. i -3 767 tys. zł w 2016 r.

Odpowiednio: Oddział w Zamościu -840,3 tys. zł w 2014 r.; -2 297,0 tys. zł w 2015 r. i -132,7 tys. zł w 2016 r.

²⁶ Pismo z ANR nr BS.ZNW.SNB.6170.1.2017.GC.1 z 4 stycznia 2017 r.

²⁷ Pismo Spółki nr L.dz.13/SP/2017 z 26 stycznia 2017 r.

odtworzenia wartości jego majątku, ułatwienia i usprawnienia pracy w hodowli roślin oraz jej rozwoju.

(dowód: akta kontroli str. 173, 174, 179)

W raportach z badania sprawozdań finansowych za lata 2014-2016 biegli rewidenci w każdym przypadku po przeprowadzeniu analizy sytuacji ekonomiczno-finansowej Spółki wydali opinię pozytywną i nie stwierdzili zjawisk i tendencji mogących zagrozić możliwości kontynuacji działalności w następnym roku obrotowym.

W opinii z badania sprawozdania finansowego za rok 2014 biegła zapisała, iż z wyjątkiem zastrzeżenia co do skutków ewentualnej korekty wyceny zapasów zbadane sprawozdanie jest rzetelne. Wyżej wymienione zastrzeżenie opisane zostało, iż gdyby jednostka wyceniała zapasy produktów rolnych zgodnie z ustawą o rachunkowości²⁸, zmianie uległa by wartość rzeczowych aktywów obrotowych (zapasy produktów rolnych) oraz wynik finansowy. Z uwagi na brak prowadzenia w Spółce ewidencji kosztów wytworzenia w podziale na poszczególne gatunki zasięgu tej zmiany nie można ustalić.

Korekta wartościowego stanu zapasów produktów rolnych wg stanu ilościowego z 31 grudnia 2014 r. została przeprowadzona w grudniu 2015 r. i jej finansowy skutek (o łącznej wartości wynoszącej 4 972 722,63 zł) został wprowadzony do ksiąg rachunkowych 2015 r. pod datą 31 grudnia 2015 r. w pozycję Zysk z lat ubiegłych z zaleceniem odniesienia go na zwiększenie kapitału zapasowego MHR. Zalecenie to zostało wykonane przez Właściciela Spółki dopiero po dwukrotnym wniosku Zarządu MHR²⁹ poprzez podjęcie 26 maja 2017 roku uchwały podczas Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników.

(dowód: akta kontroli str. 215, 219, 221, 228, 231, 236, 254, 260, 263, 265-284, 452;)

(dowód: akta kontroli str. 459-467, 471 i 473-480)

Prezes Zarządu w wyjaśnieniach podał m.in., iż Zarząd Spółki nie zna przyczyny, która spowodowała brak decyzji ze strony Wspólnika Spółki o podziale zysku z lat ubiegłych w wysokości 4 972 722,63 zł, stosownie do wniosku z 25 marca 2016 roku.

(dowód: akta kontroli str. 671, 673, 700 i 701)

2.1.7. Zarząd MHR w badanym okresie wielokrotnie i w różnych formach informował ANR o problemach mających zasadniczy wpływ na ekonomiczno-finansową kondycję Spółki, co bezpośrednio przekłada się na prowadzenie hodowli (twórczej i zachowawczej) roślin jako podstawowego rodzaju działalności związanego z realizacją zadań w zakresie postępu biologicznego. I tak:

- o skutkach dla MHR jako dużego beneficjenta wprowadzenia od 2015 r. zmienionych zasad przyznawania dopłat bezpośrednich (ich zmniejszenie o niemal 5 mln zł w skali jednego roku) ze środków Unii Europejskiej – informacje były kierowane od roku 2014, a także w kolejnych latach;
- o wpływie prowadzenia w MHR działalności związanej z produkcją zwierzęcą, która będąc nierentowną pomniejszała dodatnie wyniki uzyskiwane na produkcji roślinnej – informacje były zamieszczane w dokumentach sprawozdawczych Spółki oraz w odrębnej korespondencji³⁰ w 2015 r., dotyczącej likwidacji hodowli bydła mlecznego w ZH-P w Białce;
- o ekonomicznych obciążeniach dla Spółki (w łącznej wielkości ok. 9,6 mln zł), jakie spowodowała decyzja ANR o przyłączeniu w 2012 r. do MHR innej strategicznej spółki jaką było Stado Ogierów w Białce – wyczerpująco poinformowano³¹ w październiku 2015 roku w uzasadnieniu do wniosku ówczesnego Zarządu Spółki o cofnięcie tamtej decyzji poprzez dokonanie stosownego podziału.

Stanowisko Właściciela Spółki w ostatniej z ww. kwestii ANR przekazała³² obecnemu³³ Prezesowi Zarządu w kwietniu 2016 r.

²⁸ To jest zgodnie z art. 28 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2016 r., poz. 1047 ze zm.) składniki te winny zostać wycenione wg cen nabycia lub kosztów wytworzenia, nie wyższych od cen ich sprzedaży netto na dzień bilansowy.

²⁹ Pisma/wnioski z 25 marca 2016 r. oraz z 15 marca 2017 r..

³⁰ Pismo nr L.dz.D19/Sp/2015 z 18 lutego 2015 r.

³¹ Pismo nr L.dz.D125/Sp/2015 z 23 października 2015 r.

³² Pismo nr BN.zNW.SH.711.2.1.351.2016.MH z 21 kwietnia 2016 r.

³³ Zmiany w osobowym składzie Zarządu Spółki zostały przeprowadzone podczas Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników 29 stycznia 2016 r. (uchwały nr 1 i 2/16).

(dowód: akta kontroli str. 4, 5, 452, 672, 689, 690, 706-723)

Prezes Zarządu, wymieniając liczną korespondencję z ANR na temat zmian zasad udzielania dopłat bezpośrednich i ich skutkach w kolejnych latach dla sytuacji finansowej MHR, w wyjaśnieniach podał m.in., że przedstawiciel MHR uczestniczył w spotkaniu, jakie odbyło się w Spółce ANR Stadnina Koni Golejewko Spółka z o.o. w dniu 01.12.2014 r. z udziałem przedstawicieli załóg pracowniczych zainteresowanych strategicznych Spółek ANR jako beneficjentów – producentów rolnych. Podczas obrad, których tematyka skupiała się na zmianach przepisów dotyczących dopłat obszarowych i degresywności płatności na lata 2015-2020, zostało wypracowane wspólne stanowisko uczestników w celu wystąpienia do ówczesnego Prezesa Rady Ministrów i Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Wszystkie te działania i przejawy starań Spółki mające na celu pozostawienie sposobu i algorytmu naliczania płatności bezpośrednich na poprzednich zasadach dla tzw. „dużych beneficjentów”, w tym dla MHR, jak dotychczas nie powiodły się.

Następnie Prezes Zarządu, po przedstawieniu szczegółowych danych o kosztach i przychodach produkcji zwierzęcej prowadzonej w dwóch spośród trzech Oddziałach MHR (w Krakowie i Zamościu), w wyjaśnieniach podał m.in. iż po dokonaniu w 2015 roku analizy ekonomicznej produkcji mleka w oborze w ZH-P SO Białka funkcjonującej w Spółce od 2012 roku okazało się, że MHR ponosi straty na tej działalności. Zatem główną przesłanką, która przeważała o podjętej w 2015 roku przez ówczesny Zarząd Spółki decyzji w sprawie likwidacji stada bydła mlecznego w ZH-P SO Białka były względy ekonomiczne i rentowność produkcji zwierzęcej w tym zakładzie spółki. Ustalony został harmonogram procesu likwidacji stada w I półroczu 2015 roku poprzez jego systematyczne dysponowanie.

Dalej odnosząc się do ostatniej z wyżej opisanych kwestii Prezes Zarządu w wyjaśnieniach m.in. podał, iż: włączenie do MHR spółki o profilu zwierzęcym spowodowało rozszerzenie zakresu działalności spółki, w szczególności o hodowlę koni czystej krwi arabskiej, która to dziedzina wymaga znacznego finansowania i nie harmonizuje z dotychczasowym, tradycyjnym przedmiotem działalności Spółki Małopolska Hodowla Roślin Spółka z o.o. w zakresie hodowli twórczej i zachowawczej roślin rolniczych oraz produkcji i nasiennictwa roślin rolniczych. Przejawem działań Zarządu Spółki wskazującym na odrębną koncepcję zagospodarowania majątku przejętej w 2012 r. Spółki ANR, tj. Stada Ogierów „Białka” było wystąpienie ówczesnego Zarządu Spółki z pisemnym konkretnym wnioskiem do Wspólnika Spółki³⁴. Wniosek ten zawierał katalog niekorzystnych czynników mających wpływ na pogarszającą się koniunkturę działalności Spółki, a mianowicie :

- 1/ załamanie się rynku wschodniego jako odbiorcy nasion MHR,
- 2/ dotkliwe ograniczenie dopłat obszarowych dla tzw. „dużych beneficjentów”, z kalkulacji płatności na 2015 r. wynika, iż wpływy z tego tytułu będą mniejsze dla spółki o około 60% w stosunku do płatności z roku poprzedniego, podobnym wskaźnikiem będzie też ograniczany poziom dopłat obszarowych w latach następnych, co będzie wywierało istotny ujemny wpływ na finanse Spółki,
- 3/ wystąpienie w 2015 roku suszy na znacznym obszarze gruntów użytkowanych rolniczo przez spółkę w województwie dolnośląskim, co może rokować cykliczne zjawisko pogodowe w latach następnych, mające ogromny wpływ na wysokość plonów i zbiorów,
- 4/ nieprzejrzysty i nieaktywny rynek nieruchomości dla majątku, którym dysponuje spółka w ramach ustawicznej restrukturyzacji własnego mienia i trudności z wyłonieniem nabywcy nieruchomości MHR.

Wymienione uwarunkowania stanowią potencjalne zagrożenie dla finansów i egzystencji spółki i są sygnałem do znaczącego ograniczania kosztów działalności oraz racjonalnego sterowania wydatkami przez Spółkę.

(dowód: akta kontroli str. 671, 673, 689, 690, 699, 700 i 702-722)

2.2. Koszty wynagrodzeń Spółki

2.2.1. Na początku 2014 r. w Spółce zatrudnionych było łącznie 508 osób, w tym 266 pracowników produkcyjnych i 242 pracowników nieprodukcyjnych. W badanym okresie, to jest do końca 2016 r. stan zatrudnienia zmniejszył się do 431 osób z podziałem na 204

³⁴ Jak w przypisie nr 31.

pracowników produkcyjnych i 227 pracowników nieprodukcyjnych. W tym czasie zatrudnienie w Dziale Hodowli Roślin zmniejszyło się z 77 osób (w tym 47 pracowników inżynierijno-technicznych) do 65 osób (w tym 43 pracowników inżynierijno-technicznych). Założenia planowe wg biznesplanów oraz wykonanie w zakresie ogólnych kosztów wynagrodzeń oraz uzyskiwane w Spółce średnie miesięczne płace w kolejnych latach badanego okresu kształtowały się jak niżej:

Rok	Plan (w tys. zł)	Wykonanie (w tys. zł)	Dynamika (w %)	Średnia płaca (w zł)
2014	22 011	22 136	101	3 500
2015	22 206	21 914	99	3 641
2016	21 502,1	21 682,3	101	3 792

(dowód: akta kontroli str. 485-487, 493, 494, 511-513, 516, 518, 598-602, 639 i 646)

2.2.2. Wynagrodzenie Prezesów i Członków Zarządu Spółki, w latach 2014-2016, nie przekraczało limitu maksymalnej wysokości wynagrodzeń określonego w art. 8 pkt 1 ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi³⁵.

(dowód: akta kontroli str. 26, 27)

2.3. Kontrole zewnętrzne dotyczące gospodarki hodowlanej i realizacji zadań postępu biologicznego

Zespół Nadzoru Właścicielskiego ANR w ramach bezpośredniego nadzoru nad Spółką na przełomie listopada i grudnia 2016 r. przeprowadził w MHR kontrolę planową w ramach tematu: *Ocena działalności spółek ANR*, obejmując nią lata 2014-2016. Jednym z kontrolowanych zagadnień była analiza działalności hodowlanej i produkcyjnej Spółki. W styczniu 2017 r. wpłynęło z ANR pismo zawierające 11 zaleceń pokontrolnych, w tym (o nr 10) zalecenie o treści *Zintensyfikować działania prowadzące do zwiększenia sprzedaży materiału siewnego własnych odmian, aby prowadzona przez Spółkę hodowla roślin była finansowana w większym stopniu przychodami uzyskanymi z rynku nasiennej*. Prezes Zarządu informację o sposobie wykorzystania zaleceń przekazał do ANR w piśmie nr L.dz.13/SP/2017 z 26 stycznia 2017 r., podając m.in., że w związku z załamaniem się rynku ukraińskiego na nasiona buraków pastewnych MHR będzie podejmowała intensywne starania w celu promocji i sprzedaży nasion odmian własnych na nowych, nawet egzotycznych obszarach zbytu (tj. w takich krajach jak: Rosja, Turcja, Algieria i Nowa Zelandia).

(dowód: akta kontroli str. 172-181)

2.4. Gospodarka mieniem Spółki dotycząca hodowli

2.4.1. Dane z okresu od stycznia 2014 r. do grudnia 2016 r. o będących w posiadaniu MHR gruntach wskazują, iż areal ten w badanym okresie uległ zmniejszeniu o 657,6203 ha (z 7 063,1088 ha do 6 405,4885 ha), to jest niemal o 10% w porównaniu z wielkością z początku ww. okresu. Pod koniec 2016 r. największy dominujący udział miały grunty dzierżawione od ANR (95,33% ogólnej powierzchni gruntów). Grunty własne Spółki (głównie wniesione aportem na pokrycie jej kapitału zakładowego), z łączną powierzchnią wynoszącą 227,4326 ha, stanowią tylko 3,55% ogólnej powierzchni.

(dowód: akta kontroli str. 28)

Dane o łącznej liczbie budynków będących w posiadaniu MHR przedstawione dla potrzeb niniejszej kontroli według stanu na 31 grudnia 2016 r. przez Dział Finansowo-Księgowy Spółki oraz Głównego Specjalistę ds. Inwestycji nie są spójne. I tak:

- Według ewidencji księgowej Spółka posiadała łącznie 408 budynków oraz 292 budowle. Ich księgowa wartość netto wynosiła, odpowiednio: 38 192 113,97 zł i 6 106 405,70 zł.

³⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 1222.

- Według wykazów budynków, które pod koniec grudnia 2016 r. poddane zostały ocenie ich przydatności w dalszej działalności Spółki³⁶, MHR dysponowała łącznie: 354 własnymi budynkami oraz 28 budynkami dzierżawionymi od ARN, z czego:
 - za przydatne uznano odpowiednio 285 (własnych) i osiem (dzierżawionych) budynków,
 - do rozdysponowania (sprzedaży) zakwalifikowano 58 budynków własnych,
 - za nieprzydatne uznano 11 budynków (własnych – z przeznaczeniem do likwidacji) oraz 24 budynki dzierżawione (wszystkie zlokalizowane w obrębie kobierzycyckiego oddziału Spółki).

(dowód: akta kontroli str. 285)

Prezes Zarządu w wyjaśnieniach podał m.in., iż *Spółka realizuje ustawicznie program restrukturyzacji zarówno w odniesieniu do majątku Spółki, jak też nieruchomości Agencji Nieruchomości Rolnych w dzierżawie i w nadzorze Spółki. Stan techniczno-użytkowy nieruchomości Spółki przeznaczonych do rozdysponowania nie czyni ich atrakcyjnymi rynkowo. W aktualnych uwarunkowaniach rynku proces sprzedaży nieruchomości jest przedsięwzięciem długotrwałym. Sprzedaże nieruchomości Spółki dokonane w latach 2014-2016 były poprzedzane wielokrotnymi przetargami, a tylko w dwóch przypadkach udało się wyłonić nabywcę w trakcie pierwszego nieograniczonego przetargu ustnego w 2015 i 2016 roku. Mimo podejmowania wielokrotnych i aktywnych prób zbycia nieruchomości przez Spółkę w drodze nieograniczonych przetargów ustnych w roku 2016 oraz w poprzednich latach, nie doszła do skutku sprzedaż 17 działek gruntowych w: Nieznanicach, Kobierzycach, Polanowicach, Radziemicach, Białce i Uszycach (tak zabudowanych jak i niezabudowanych) o łącznej powierzchni 7,5409 ha. Istotnym utrudnieniem dla procesu restrukturyzacji majątku MHR są zgłoszone roszczenia reparywizacyjne (jak to ma miejsce w odniesieniu do gruntów o łącznej powierzchni 6,4946 ha, obiektów budowlanych i budowli w byłym Gospodarstwie i Dziale Hodowli Roślin w Skrzyszowicach), będące aktualnie przedmiotem postępowania sądowego.*

W sierpniu 2016 roku podczas renegotiacji z ANR O/T w Warszawie umowy dzierżawy dotyczącej gruntów o łącznej powierzchni 159,9145 ha w Wierzbicach wskazała, że nie jest zainteresowana dalszym wydzierżawianiem niewykorzystywanych obiektów budowlanych (w przeszłości związanych z produkcją zwierzęcą). Agencja po dokonaniu wyceny tych obiektów uruchomiła procedurę ich sprzedaży.

(dowód: akta kontroli str. 671, 672, 692, 694 i 695)

2.4.2. MHR w okresie objętym niniejszą kontrolą sprzedała łącznie 11 nieruchomości. I tak:

- W 2014 r. sprzedano w trybie przetargowym dwie niezabudowane nieruchomości (działki o nr 384/82 i 384/60 o powierzchni, odpowiednio, 0,1808 ha i 0,1599 ha) zlokalizowane w Kobierzycach oraz jedną zabudowaną nieruchomość (działka o nr 526/41 o powierzchni 0,4566 ha) położoną w Nieznanicach. W trybie bezprzetargowym sprzedano na rzecz Gminy Kobierzyce niezabudowaną nieruchomość (działka o nr 384/74 o powierzchni 0,6344 ha) zlokalizowaną w Kobierzycach. Wpływy brutto z tego tytułu wyniosły łącznie 582 449 zł.
- W 2015 r. sprzedano w trybie przetargowym pięć nieruchomości:
 - trzy nieruchomości w Kobierzycach, w tym jedna niezabudowana (o nr działek 384/77, 384/80 i 384/81 oraz o powierzchni, odpowiednio: 1,5917 ha, 0,2893 ha i 0,1716 ha),
 - jedną zabudowaną nieruchomość w miejscowości Ulhówek Osada (nr działki 90, powierzchnia 0,3100 ha),
 - łącznie jako jeden przedmiot sprzedaży cztery działki gruntowe w Stargardzie Szczecińskim (o nr: 27/2, 27/3, 27/5 i 27/6 o łącznej powierzchni 2,0024 ha, z czego tylko pierwsza była zabudowana).
 Łączne wpływy brutto z tytułu sprzedaży ww. nieruchomości wyniosły 4 270 515 zł.
- W 2016 r. sprzedano dwie nieruchomości: w trybie przetargowym niezabudowaną nieruchomość w Kobierzycach (nr działki 384/73 o powierzchni 0,1505 ha) oraz w trybie

³⁶ MHR ocenę przydatności budynków prowadzi co najmniej od połowy 2010 roku. ANR pismem nr ZNW-094-3/2/685/10/AB z 29 czerwca 2010 r. poleciła sporządzenie i przekazanie wykazów mienia (nieruchomości zabudowanych i niezabudowanych) niewykorzystywanego, w tym zbędnego, w działalności Spółki.

bezpłatnym na rzecz najemcy³⁷ zabudowaną nieruchomość w Polanowicach (działka nr 172/263 o powierzchni 0,0618 ha). Łączne wpływy brutto z tytułu sprzedaży tych nieruchomości wyniosły 208 706 zł.

Wszystkie wyżej wymienione sprzedaży zostały dokonane zgodnie z wewnętrzną procedurą³⁸ ustaloną przez Zarząd Spółki przy uwzględnieniu odpowiednich przepisów ogólnie obowiązujących w przedmiotowym zakresie, to jest między innymi:

- Spółka posiadała dla ww. nieruchomości operaty szacunkowe (lub ich aktualizacje) określające cenę rynkową;
- z uwagi na niewielkie zainteresowanie ewentualnych nabywców postępowania przetargowe dla części z ww. nieruchomości były wielokrotnie powtarzane (przykładowo na kompleks nieruchomości w Stargardzie Szczecińskim aż 20 razy);
- Spółka posiadała stosowne uchwały Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników w sprawie zgody jej właściciela na: sprzedaż nieruchomości lub na obniżenie ceny wywoławczej poniżej ceny oszacowania;
- w pięciu przypadkach, gdy cena sprzedaży przekroczyła równowartość 50 000 euro, MHR uzyskał stosowne zgody Ministra Skarbu³⁹ na ich dokonanie.

(dowód: akta kontroli str. 104-125, 692 i 693)

2.4.3. W okresie objętym niniejszą kontrolą MHR wydatkowała 26 021,3 tys. zł na sfinansowanie inwestycji (w tym na inwestycje modernizacyjne 8 321,0 tys. zł) i remontów (3 525,7 tys. zł). Najwięcej środków na inwestycje (7 703,2 tys. zł) wydatkowano w 2016 r. Największą kwotę (3 649,2 tys. zł) na modernizacje wydatkowano w 2014 r., zaś najbardziej kosztowne remonty zrealizowano w 2015 r. za 1 396,3 tys. zł. Wydatkowane kwoty na działania inwestycyjne we wszystkich trzech latach przekraczały zatwierdzone przez Wspólnika założenia planowe określone w Wieloletnich Programach Inwestycyjnych i corocznie zatwierdzanych biznesplanach MHR.

W biznesplanie na rok 2014 zapisano m.in. zamiar rozpoczęcia w 2016 r. budowy szklarni w Polanowicach przeznaczonej do prowadzenia hodowli metodą SSD (metoda pojedynczego ziarna) dla wszystkich działów hodowli w Spółce. Jako uzasadnienie dla tej inwestycji podano, iż dzięki nowej szklarni nastąpi przyspieszenie cyklu hodowlanego i ograniczenie rozmiaru prac polowych. Do czasu zakończenia niniejszej kontroli przedsięwzięcie to nie zostało rozpoczęte – w biznesplanach zatwierdzanych w kolejnych latach jego realizację przekładano na lata 2018-2020.

(dowód: akta kontroli str. 103, 481, 482, 498, 499, 529 i 547)

Prezes Zarządu w wyjaśnieniach podał, iż w roku 2013 ówczesny Zarząd Spółki podjął decyzję o budowie nowej szklarni w pełni dostosowanej do ścisłych wymagań mającej w niej być wykorzystywanej techniki uzyskiwania linii DH dla hodowanych w całej firmie zbóż tj. w Zakładach Hodowli i Produkcyjnych Polanowice, Kobierzyce i Mikulice. W tym celu całkowicie rozebrano pozostałości po jednej z istniejących wcześniej szklarni czyniąc miejsce pod nowo planowaną inwestycję. W roku 2014 sporządzone zostały wstępne projekty i wyceny nowej inwestycji. Ustalono, że będzie ona miała powierzchnię ok. 576 m², bo na tyle pozwalało odzyskane miejsce, a koszty budowy oszacowano na poziomie 3 500 000 zł. Kolejny rok 2015 okazał się bardzo niekorzystny dla realizacji tak drogiej inwestycji. Małopolska Hodowla Roślin Spółka z o.o. jako duże przedsiębiorstwo działające w branży rolniczej zostało pozbawione połowy dotychczas uzyskiwanej płatności w ramach systemu wsparcia bezpośredniego. Konsekwencje tej decyzji okazały się bardzo dotkliwe dla Działu Hodowli gdyż Zarząd Spółki, w ramach oszczędności, podjął decyzję o przeniesieniu hodowli buraka pastewnego z pobliskich Radziem do Polanowic. Potrzebne były pieniądze na adaptację pomieszczeń dla hodowli buraka pastewnego w nowym miejscu. Jedną z trzech starych szklarni zaadaptowano jako magazyn dla buraków pastewnych i wybudowano nową przechowalnię z częścią przerobową buraka.

³⁷ W trybie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 roku o zasadach zbywania mieszkań będących własnością przedsiębiorstw państwowych, niektórych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych oraz niektórych mieszkań będących własnością Skarbu Państwa. (Dz. U. z 216 r., poz. 52).

³⁸ Regulamin aukcji i przetargów na sprzedaż nieruchomości będących własnością MHR ustanowiony przez Zarząd Spółki uchwałą nr 3/2016 z 2 lutego 2016 r., którą uchylono, poprzednio obowiązujący w tym zakresie, Regulamin ustanowiony w 2007 r. i nowelizowany w 2012 r.

³⁹ Zgodnie z ustawą z dnia 8 sierpnia 1996 roku o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (Dz. U. z 2016 r., poz. 154).

Budowa szklarni służącej do przyspieszania cyklu hodowlanego została ponownie ujęta w wieloletnim planie inwestycyjnym na lata 2016-2020 i ma być realizowana dwuetapowo. W 2018 roku zaplanowano na jej budowę 2 000 000 zł a w kolejnym 1 500 000 zł.

(dowód: akta kontroli str. 671, 672 i 687)

2.4.4.1. Umową nr 2/2016 z 29 stycznia 2016 roku MHR zleciła firmie ZP-UP POWER w Krakowie wykonanie przeglądów okresowych rocznych i pięcioletnich stanu technicznego obiektów budowlanych zgodnie z wymogami Prawa budowlanego. Wymagane przeglądy budowlane i elektryczne winny zostać przeprowadzone w odniesieniu do 378 budynków zlokalizowanych na terenie wszystkich trzech oddziałów Spółki⁴⁰, od lutego 2016 r. do października 2017 r. z ostatecznym terminem ich zakończenia do 31 grudnia 2017 r. Łączny koszt netto umowy ustalony na podstawie umownych cen jednostkowych wynosi 247 810 zł, przy czym założenie brakujących książek obiektów odbywa się bez opłat (gratisowo).

Porównanie dla kilku wybranych budynków nazw (użytych w ewidencji księgowej środków trwałych, w wykazach budynków zawierających ocenę ich przydatności oraz w dokumentacji z przeglądów technicznych i książkach obiektów budowlanych) wykazało brak pełnej spójności co do używanych nazw budynków i oznaczeń nr inwentarzowych, co w rezultacie utrudnia jednoznaczne przypisanie wszystkich protokołów sporządzonych w trakcie przeprowadzonych przeglądów budowlanych i elektrycznych do odnośnych budynków, ujętych pod inną nazwą w ewidencji księgowej, bowiem niekiedy w protokołach z tych przeglądów umieszczono tylko zwyczajową nazwę danego budynku (dodatkowo z pominięciem jego numeru inwentarzowego). Przykładowo wyżej opisaną sytuację stwierdzono w odniesieniu do budynków: *Hydroformi* w Polanowicach i budynku *Warsztat z garażem* w Radziemicach.

(dowód: akta kontroli str. 285, 286 i 288-292)

Szczegółowa analiza dokumentacji związanej z okresowymi przeglądami stanu technicznego budynków zlokalizowanych na terenie wybranych trzech jednostek organizacyjnych Spółki wykazała m.in., iż:

- W Zakładzie Hodowlano-Produkcyjnym Stado Ogierów i Stadnina Koni Arabskich w Białce koło Krasnegostawu⁴¹, 5 października 2016 r., rocznemu przeglądowi stanu technicznego poddane zostało tylko 31 budynków, to jest o 15 obiektów mniej niż ich ilość wykazana w wykazie zawierającym ocenę ich przydatności oraz o 17 obiektów mniej niż ich ilość ujęta w ewidencji księgowej środków trwałych. ZH-P Białka wg wykazu, oraz wg ewidencji księgowej, dysponował 15 domkami kempingowymi, które jak dotychczas nie zostały poddane badaniom stanu technicznego. W protokołach z ww. rocznego przeglądu stanu technicznego przykładowo odnotowano m.in.:
 - dla obiektu roboczo oznaczonego jako nr 8 (budynek biurowy), uznanego za nadający się do użytkowania, zamieszczono uwagę o treści *Wskazane jest wykonanie szczelnej opaski wokół budynku, ze spadkiem umożliwiającym odpływ wód opadowych od ścian budynku*;
 - dla obiektu o nr 10 (wieża ciśnień, warsztat, wozownia) w protokole nie zamieszczono konkluzji o możliwości lub braku możliwości dalszego jego użytkowania, natomiast zamieszczona została uwaga o treści *Istnieje konieczność wykonania specjalistycznej opinii konstrukcyjnej dotyczącej dalszego użytkowania zbiornika wieży ciśnień pod kątem jego wytrzymałości i dalszego bezpiecznego użytkowania*;
 - dla trzech budynków o nr 11, 12 i 13 (obora, jałownik - wiata na narzędzia i cielętnik - chlewnia), w których do 2015 r. prowadzona była hodowla bydła mlecznego⁴², odnotowano że ich ogólny stan uznano jako nadający się do dalszego użytkowania, gdyż nie stwierdzono zagrożeń dla bezpieczeństwa ludzi, mienia i środowiska;

⁴⁰ Budynki MHR zlokalizowane są w 26 miejscowościach (od m.in. Lidzbarku Warmińskiego na północy po Kobierzycę na południowym zachodzie do Hrubieszowa na południowym wschodzie kraju).

⁴¹ Dalej: *ZH-P Białka*, w którego księgowej ewidencji środków trwałych w grupie I odnotowane było łącznie 48 budynków, zaś w wykazie zawierającym ocenę przydatności odnotowano tylko 46 budynków.

⁴² Podczas dyskusji w ramach Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników 10 czerwca 2016 r. zgłoszone zostały różne koncepcje zagospodarowania ww. obiektów, t.j. żeby po dokonaniu ich modernizacji przeznaczyć je na garaże maszyn rolniczych i magazyny lub adoptować pod hodowlę bydła mięsnego,

- dla obiektu o nr 22 (wiata metalowa), uznanego za nadający się do użytkowania, zamieszczono uwagę o treści *Należy pilnie wymienić pokrycie dachowe z blachy stalowej trapezowej, które jest całkowicie skorodowane i nie zabezpiecza konstrukcji nośnej oraz ściany osłonowej przed wodą opadową*;
- dla obiektów o nr 29 i 30 [przylegające do siebie budynki Garaży: (1) i (2)] odnotowano, że nie nadają się one do użytkowania, do czasu przeprowadzenia generalnego remontu, usuwającego zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi, mienia i środowiska.

W książkach obiektów budowlanych prowadzonych w ZH-P Białka wyłącznie dla 31 obiektów budowlanych, z czego dziewięć książek zostało założonych w październiku 2016 r., odnotowano przeprowadzenie przeglądów rocznych w marcu 2013 r. tylko dla 22 budynków oraz w maju 2015 r. również tylko dla 22 budynków. Natomiast brak było wpisów o dokonaniu rocznych przeglądów za 2014 r.

Ostatnim przeglądem pięcioletnim, oceniającym (pod względem budowlanym i elektrycznym) stan techniczny obiektów ZH-P Białka, był przegląd przeprowadzony 11 marca 2013 r. (ważny do marca 2018 r.), którym objęto tylko 22 budynki.

W książkach ww. obiektów budowlanych (o nr 8, 10, 22, 29 i 30) nie zostały zamieszczone odpowiednie zapisy potwierdzające wykonanie prac remontowo-modernizacyjnych oraz opinii konstrukcyjno-wytrzymałościowej, zaleconych podczas rocznego przeglądu za 2016 r.

Ponadto analiza dokumentacji z przeglądów okresowych w konfrontacji z ewidencją środków trwałych oraz ze stanem faktycznym, ustalonym podczas oględzin przeprowadzonych w toku niniejszej kontroli w ZH-P Białka, wykazała m.in., że rocznemu przeglądowi przeprowadzonemu w październiku 2016 r. podlegał budynek oznaczony roboczym numerem 31 (*Rybakówka*) zlokalizowany nad stawami rybnymi w Niemienicach-Kolonii. Budynek ten nie figuruje w ewidencji księgowej podobnie jak położony obok niego obiekt tzw. *Starego Młyna Wodnego*, który nie został poddany ww. przeglądowi technicznemu. Oba te budynki nie zostały również wykazane w zestawieniu budynków sporządzonym na potrzeby niniejszej kontroli z deklaracją o ich przydatności w działalności Spółki.

- W Zakładzie Hodowlano-Produkcyjnym w Polanowicach⁴³ 8 listopada 2016 r. kontroli pięcioletniej⁴⁴ poddane zostały 22 budynki, to jest o jeden więcej niż ich ilość wykazana w wykazie zawierającym ocenę ich przydatności oraz ilość ujęta w ewidencji księgowej środków trwałych. W protokołach z ww. przeglądu pięcioletniego przykładowo odnotowano m.in.:
 - Dla obiektu o roboczym numerze 1 (budynek hydroforni), uznanego za nadający się do użytkowania, zamieszczono uwagę o treści *Uwagi zawarte w Protokole kontroli stanu technicznego z 2011 roku i ich wykonanie – nie wykonano*. Budynek ten nie jest ujęty w ewidencji księgowej ZH-P Polanowice;
 - Dla dwóch budynków o nr 3 i 14 (stajnia – obora i budynek mieszkalno-administracyjny) odnotowano, że z uwagi na ich stan techniczny nie nadają się one do użytkowania do czasu przeprowadzenia generalnego remontu usuwającego zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi, mienia i środowiska. Również w odniesieniu do obu tych budynków odnotowano, że uwagi zamieszczone w protokołach kontroli z 2011 r. nie zostały wykonane.

W 22 książkach obiektów budowlanych prowadzonych dla budynków zlokalizowanych w siedzibie ZH-P Polanowice nie były odnotowane odbiory ewentualnych prac remontowo-modernizacyjnych. Ponadto jako poprzedni przegląd pięcioletni odnotowany został przegląd przeprowadzony w listopadzie 2011 r. Ostatni odnotowany przegląd roczny został przeprowadzony również w listopadzie 2011 r. Nie przedłożono do kontroli NIK żadnych protokołów z rocznych przeglądów za lata 2012-2015.

⁴³ Dalej: *ZH-P Polanowice*, w którego księgowej ewidencji środków trwałych w grupie I odnotowane było łącznie tylko 21 budynków, również w wykazie zawierającym ocenę przydatności odnotowano tylko 21 budynków.

⁴⁴ Z uwagi na przywołane w omawianych protokołach przepisy Prawa budowlanego (art. 62, ust 1 pkt 1 lit. a i b oraz pkt 2) przegląd pięcioletni uznany został jednocześnie za przegląd roczny.

- W Gospodarstwie Hodowlano-Produkcyjnym w Radziemicach⁴⁵ wykonano w dniach: 21 i 26 marca 2016 r. przegląd pięcioletni⁴⁶ wraz ze stosownymi badaniami i pomiarami elektrycznymi, zaś 29 marca 2017 r. przegląd roczny. Przykładowo w odnośnych protokołach z ww. przeglądów dla budynku roboczo oznaczonego nr 7 (garaż – kuźnia Stelmacha) odnotowano, że nie nadaje się on do użytkowania, gdyż stwierdzono zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi, mienia i środowiska, a ponadto odnotowano, że nie wykonano uwag/zaleceń zawartych w protokołach z poprzednich kontroli (odpowiednio z lat 2011 i 2016). W dziesięciu książkach obiektów budowlanych prowadzonych dla budynków zlokalizowanych w GH-P Radziemice odnotowane zostały ww. przeglądy, natomiast nie były odnotowane odbiory ewentualnych prac remontowo-modernizacyjnych. Nie były również odnotowane przeglądy poprzedzające kontrole przeprowadzone w 2016 r., mimo iż kontroler otrzymał do wglądu protokoły przeglądów pięcioletniego i rocznego – przeprowadzonych w marcu 2011 r. Nie przedłożono do kontroli NIK żadnych protokołów z rocznych przeglądów za lata 2012-2015, odnoszących się do budynków zlokalizowanych w GH-P Radziemice.
(dowód: akta kontroli str. 286, 287, 293-348, 349-378, 379-445 i 446)

Prezes Zarządu w wyjaśnieniach podał m.in., iż *uwidoczniona różnica pomiędzy środkami trwałymi ewidencyjnej grupy I (budynki), których na koniec 2016 roku było 408, a ilością budynków objętych technicznymi przeglądami okresowymi, w liczbie 378 budynków, wynika m.in. z faktu, że w ewidencji środków trwałych grupy I zostały ujęte także silosy zbożowe. Silosy zbożowe, zgodnie z ustawą „Prawo budowlane” są budowlą, stanowią wolno stojące urządzenie techniczne składające się na całość użytkową. Zatem silosy jako budowle, stanowiące część ciągu przerobu zbóż, nie zostały objęte okresowym badaniem technicznym. Przeprowadzenie badania stanu technicznego wszystkich posiadanych budynków wymaga dużego nakładu finansowego. Wszystkie budynki będące w posiadaniu MHR posiadały i posiadają ważne 5-letnie przeglądy, zarówno elektryczne, jak i budowlane (wykonane w 2011 i 2017 roku).*

Roczne przeglądy budowlane były zlecane dla poszczególnych zakładów - np. Oddział Zamość był objęty takim przeglądem w 2015 r. - lecz nie obejmowały one całości spółki. Takie postępowanie wynikało z sytuacji finansowej spółki.

Nazwy obiektów (a czasem także ich nr inwentarzowe) widniejące w ewidencji środków trwałych zostały wprowadzone (nawet ponad dwadzieścia lat temu) na podstawie odnośnych aktów notarialnych i takie funkcjonują do dnia dzisiejszego. Podstawą do wycofania z ewidencji środków trwałych (min. budynków, budowli) są protokoły sporządzane przez służby techniczne, na ich podstawie księgowość sporządza dokument o nazwie LT, którym dany środek trwały zostaje wycofany z bilansowej ewidencji środków trwałych.

Okazało się, że budynki „Rybakówka” i „Stary Młyn Wodny” w Białce stoją na gruntach ANR (dzierzawionych przez Spółkę), budynek „Hydroforni” w Polanowicach został wniesiony aportem do MHR jako część sieci wodociągowej (bez wskazania go jako budynku) i jego wartość ujęta jest w ewidencji grupy II – budowli, dwa budynki w Polanowicach (magazyn nasienny i kuźnia) w 2015 roku zostały wycofane do ewidencji pozabilansowej (po ich postawieniu w stan likwidacji, Budynek garażowy z częścią socjalną nie jest ujęty w ewidencji środków trwałych, gdyż został przed wieloma laty przekazany nieodpłatnie do poprzednika prawnego Spółki).

Zarząd Spółki zobowiązuje się do przeprowadzenia inwentaryzacji wszystkich środków trwałych MHR wg stanu na 30 września 2017 roku, natomiast przegląd techniczny domków campingowych w Białce i dokonanie (przez Głównego Specjalistę ds. Inwestycji) brakujących wpisów do prowadzonych tam książek obiektów budowlanych nastąpi do końca sierpnia br. Dotyczy to wykonanego w ostatnich miesiącach odwodnienia budynku biurowego oraz ekspertyzy (z listopada 2016 r.) technicznej dla zbiornika wieży ciśnień w ZH-P Białka, na podstawie której zostały podjęte czynności zmierzające do zamknięcia wieży ciśnień i przyłączenia obiektów obsługiwanych przez nią do wodociągu gminnego.

(dowód: akta kontroli str. 671, 676 i 756-770)

⁴⁵ Dalej GH-P Radziemice, organizacyjne stanowi część ZH-P Polanowice. W księgowej ewidencji środków trwałych (grupa I) prowadzonej dla GH-P Radziemice odnotowane było łącznie tylko 7 budynków (brak budynków o roboczych nr 1, 8 i 10), natomiast w wykazie zawierającym ocenę przydatności odnotowano tylko 8 budynków (brak budynków o nr 8 i 10).

⁴⁶ Jak wyżej w przypisie nr 44

2.4.4.2. Podczas przeglądu wszystkich obiektów budowlanych w ZH-P Białka oraz oględzin (przeprowadzonych w dniach: 20 i 21 lipca 2017 r.) w odniesieniu do wybranych trzech budynków (o nr 11, 12 i 13, tj.: obora, jałownik - wiata na narzędzia i cielętnik - chlewnia) stwierdzono, iż:

- budynek byłej obory, w ogólnym stanie dobrym, użytkowany jest jako magazyn siana, którym wypełniono niemal całą kubaturę budynku;
- budynek byłego cielętnika – chlewni, w ogólnym stanie dostatecznym, podczas omawianych oględzin był zamknięty odłączony od zasilania w energię elektryczną oraz zupełnie niewykorzystywany;
- budynek byłego jałownika, w ogólnym stanie zdecydowanie dobrym, wykorzystywany jest aktualnie do przechowywania sprzętu rolniczego oraz nawozów sztucznych i innych workowanych materiałów;
- budynki o nr 29 i 30 [przylegające do siebie budynki garaży: (1) i (2)] wizualnie są w złym stanie technicznym, a ponadto nie zostały skutecznie wyłączone z ich dalszego wykorzystywania (brak było stosownych oznaczeń).

(dowód: akta kontroli str. 126-131)

Podczas oględzin (przeprowadzonych 26 lipca 2017 r. w ZH-P Polanowice i GH-P Radziemice) trzech wybranych budynków, które podczas ostatnich przeglądów technicznych zostały uznane za nienadające się do dalszego użytkowania stwierdzono, że dwa z nich zostały skutecznie wyłączone z dalszego wykorzystywania (poprzez ich zamknięcie i oznakowanie). W odniesieniu do zlokalizowanego w Polanowicach budynku nr 3 (stajnia – obora) stwierdzono jego ogólnie zły stan techniczny, co szczególnie dotyczyło całkowicie zdewastowanych schodów zewnętrznych prowadzących na poddasze. Ponadto budynek ten był nadal wykorzystywany do przechowywania: w jednej części opakowań po środkach chemicznych zużytych opon i tym podobnych odpadów, zaś w drugiej części różnorodnego sprzętu do prac poletkowej hodowli roślin, co przy braku odpowiedniego ograniczenia dostępu osób i oznakowania całości budynku stanowiło istotne zagrożenie życia lub zdrowia dla tych osób.

(dowód: akta kontroli str. 132-138)

Prezes Zarządu wyjaśnił, że *budynki uznane za nienadające się do użytkowania z reguły nie są wykorzystywane w dalszej działalności MHR. W budynku Stajni i Obory w Polanowicach doraźnie przechowywano materiały i odpady oraz sprzęt przeznaczony do wywozu i utylizacji.*

(dowód: akta kontroli str. 671, 675, 765 i 766)

2.4.4.3. Działając na podstawie art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 roku o Najwyższej Izbie Kontroli⁴⁷ kontrolujący poinformował bezzwłocznie Prezesa Zarządu o stwierdzonych w toku niniejszej kontroli, wyżej opisanych, przypadkach wykorzystywania w działalności MHR budynków uznanych za nienadające się do użytkowania, co stanowiło bezpośrednie niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzkiego.

Prezes Zarządu poinformował kontrolującego (pismo nr L.dz.141SP/2017 z 4 sierpnia 2017 roku) o podjętych działaniach zapobiegających stanowi wyżej opisanego zagrożenia, polegających na wdrożeniu stosownego zarządzenia nr 32/2017 z 3 sierpnia 2017 roku w sprawie skutecznego wyłączania z dalszego wykorzystywania wszystkich będących w posiadaniu MHR budynków, które podczas przeglądów technicznych uznane zostaną za nienadające się do użytkowania oraz o opróżnieniu, stosownym oznaczeniu i zabezpieczeniu, trzech (wskazanych w ww. informacji kontrolującego) budynków przed dostępem osób.

(dowód: akta kontroli str. 139 i 140-162)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- 1) Okresowymi przeglądami stanu technicznego nie były objęte wszystkie będące w posiadaniu MHR obiekty budowlane (niezgodnie z wymogami określonymi w art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 Prawa budowlanego). Przykładowo: do 2016 roku w ZH-P Białka

⁴⁷ Dz. U. z 2017 r., poz. 524, dalej: *ustawa o NIK*.

kontrolowano tylko 22 budynki, w 2014 roku nie skontrolowano ani jednego budynku, w 2016 poddano przeglądowi tylko 31 budynków, podczas gdy w posiadaniu tego zakładu było co najmniej 48 budynków;

- 2) Brak książek obiektów budowlanych dla wszystkich będących w posiadaniu MHR budynków (niezgodnie z wymogiem określonym w art. 64 ust.1 Prawa budowlanego). Przykładowo w ZH-P Białka prowadzono tylko 31 książek, podczas gdy w zakładzie tym było co najmniej 48 budynków.
- 3) W prowadzonych książkach obiektów budowlanych brak było wpisów o wszystkich przeprowadzonych przeglądach i dokonanych pracach remontowo-modernizacyjnych oraz opracowanych ekspertyzach (niezgodnie z wymogami określonymi w § 5 pkt 4 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie książki obiektu budowlanego⁴⁸). Przykładowo w książkach obiektów budowlanych prowadzonych dla budynków będących w posiadaniu GH-P Radziemice nie były odnotowane przeglądy roczny i pięcioletni przeprowadzone w 2011 r. oraz nie były odnotowane prace związane z odwodnieniem budynku biurowego oraz wykonanie ekspertyzy dotyczącej zbiornika w budynku wieży ciśnień w ZH-P Białka.
- 4) Trzy budynki poddane oględzinom (stajnia – obora w ZH-P Polanowice oraz garaże I i II w ZH-P Białka), które podczas ostatnich przeglądów technicznych zostały uznane za nienadające się do użytkowania ze względu na zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi, mienia i środowiska nie zostały skutecznie wyłączone z dalszego wykorzystywania.

(dowód: akta kontroli str. 126-138 i 285-287)

Uwagi dotyczące
kontrolowanej
działalności

Wobec ujawnionych w toku niniejszej kontroli rozbieżności danych i informacji (o liczbie, stosowanym nazewnictwie, prawidłowości ujęcia danego budynku we właściwej grupie środków trwałych, bądź braku jego ujęcia) o stanie budynków będących w posiadaniu MHR, a które zawarte były w ewidencji księgowej środków trwałych i/lub w dokumentacji techniczno-budowlanej, prowadzonej przez służby techniczne Spółki, a także ze stanem rzeczywistym w tym zakresie – NIK zwraca uwagę na potrzebę dokonania weryfikacji tych danych poprzez przeprowadzenie rzetelnej inwentaryzacji tego rodzaju środków trwałych, zarówno będących własnością Spółki, jak i dzierżawionych od innych podmiotów, w tym od ANR.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność finansowo-majątkową MHR, mimo stwierdzonych nieprawidłowości związanych z realizacją wymogów Prawa budowlanego – w odniesieniu do obiektów budowlanych znajdujących się w posiadaniu Spółki oraz właściwego prowadzenia stosownej dokumentacji.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

- 1) Obejmowanie przeglądami okresowymi (co najmniej raz w roku i raz na pięć lat) wszystkich obiektów budowlanych Spółki i systematyczne prowadzenie dla nich książek obiektów budowlanych.
- 2) Niezwłoczne, skuteczne wyłączenie z dalszego wykorzystywania w działalności Spółki tych obiektów budowlanych, które w wyniku przeprowadzanych okresowych przeglądów ich stanu technicznego zostały, i/lub zostaną uznane, za nienadające się do użytkowania.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli. Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK

⁴⁸ Dz. U. Nr 120, poz. 1134.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Krakowie.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwagi i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań. W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, dnia 18 sierpnia 2017 r.

Kontroler

Sylwester Śmiałek
Główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Krakowie

z up.

Marcin Kopeć
Wicedyrektor